

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 (ราชกิจจานุเบกษา, 2545: 4) กำหนดไว้ในมาตรา 10 วรรค 2 กำหนดให้ การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าว มีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและให้บุคคลดังกล่าว มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาและพระราชบัญญัติ การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 (ราชกิจจานุเบกษา, 2551: 3) ยังได้กำหนดไว้ในหมวด 1 เรื่องสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาโดย มาตรา 5 กล่าวว่า คนพิการมีสิทธิได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาและเลือกบริการทางการศึกษาสถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษาโดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น รวมทั้งได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล

การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม เป็นอีกหนึ่งรูปแบบของการจัดการศึกษา สำหรับเด็กพิการที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะมีการระบุความต้องการทั้งทางกายภาพ อารมณ์ สังคมและตามความต้องการจำเป็น ตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ เด็กพิการถ้าไม่ได้รับการบำบัดฟื้นฟู ตั้งแต่แรกพบความพิการหรือพบความผิดปกติและต่อเนื่องแล้ว อาจยากต่อการรักษาและอาจทำให้มีลักษณะความพิการมากกว่าเดิม เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความพิการเพิ่มมากขึ้น ลดภาวะความเสี่ยงความพิการที่อาจแทรกซ้อนได้ โดยการจัดกิจกรรม ส่งเสริมการพัฒนาผ่านกระบวนการเรียนรู้ ที่ส่งผลต่อทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวัน (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2551: 9)

ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ เป็นสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษานอกระบบหรือตามอัธยาศัยแก่คนพิการ ตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการจนตลอดชีวิต มีบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้ 1) จัดและส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา ในลักษณะศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) 2) พัฒนาและฝึกอบรม ผู้ดูแลคนพิการบุคลากรที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการ 3) จัดระบบและส่งเสริม สนับสนุนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) 4) จัดระบบบริการช่วงเชื่อมต่อสำหรับคนพิการ 5) ให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยครอบครัวและชุมชนด้วยกระบวนการทางการศึกษา 6) เป็นศูนย์ข้อมูล รวมทั้งจัดระบบข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาสำหรับคนพิการ 7) จัดระบบสนับสนุนการจัดการเรียนรวมและประสานงานการจัดการศึกษา สำหรับคนพิการในจังหวัด 8) ภาระหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนดหรือที่ได้รับมอบหมาย การให้บริการของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ มีการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) ให้กับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ 3 รูปแบบ คือ 1) การให้บริการในศูนย์การศึกษาพิเศษ 2) การให้บริการนอกศูนย์การศึกษาพิเศษที่หน่วยบริการประจำอำเภอ มีจำนวน 17 หน่วยบริการใน 22 อำเภอ 3) การให้บริการที่บ้าน โดยการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) มีกระบวนการ 7 ขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไป 2) การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา 3) การประเมินความสามารถพื้นฐาน 4) การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) หรือการจัดทำแผนให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว (Individualized Family Service Plan: IFSP) 5) การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม 6) การประเมินความก้าวหน้า 7) การนิเทศ ติดตาม การประเมินผลและส่งต่อ โดยศูนย์การศึกษาพิเศษ ได้มีการดำเนินการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) ตามกระบวนการทั้ง 7 ขั้นตอน พบปัญหาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษยังไม่ได้เข้ารับบริการเป็นจำนวนมาก เนื่องจากผู้ปกครองขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ สภาพปัญหาทางครอบครัว และความห่างไกลของพื้นที่ในการรับบริการ รวมถึงกระบวนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) ในด้านการนิเทศ ติดตาม การประเมินผลและส่งต่อ พบว่า มีเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่ได้รับการส่งต่อ แต่ไม่สามารถอยู่ในระบบการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ทำให้ผู้ปกครองนำกลับไปบ้านเช่นเดิม และไม่ได้แจ้งศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ ทำให้เด็กขาดการฝึกที่เหมาะสมเมื่ออายุมากขึ้น ความพิการรุนแรงขึ้นตามลำดับ ส่งผลให้การช่วยเหลือมีความยุ่งยากมากขึ้น

ผลการรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-Assessment Report: SAR) ประจำปีการศึกษา 2560 พบว่า จุดที่ควรพัฒนา/ข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย 1) ด้านคุณภาพผู้เรียน พบว่าการให้บริการตามกระบวนการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ไม่สามารถให้บริการเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้ทั่วถึงและต่อเนื่อง มีเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่ไม่ได้เข้าสู่ในระบบ

การให้บริการของศูนย์การศึกษาพิเศษ รวมถึงการส่งต่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่มีปัญหา การเตรียมความพร้อมในการส่งต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น 2) ด้านกระบวนการบริหารและจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า การบริหารจัดการระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ยังขาดระบบการจัดการที่ดีและครอบคลุมอีกทั้งการประสานงานความร่วมมือภาคีเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการให้บริการเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษน้อย ทำให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษไม่ได้รับการอย่างเต็มที่ที่ควรจะได้รับ การประสานงานภาคีเครือข่ายยังขาดความต่อเนื่อง อีกทั้งการบริหารจัดการสื่อ เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก บริการและความช่วยเหลืออื่นใดยังไม่เป็นระบบที่เหมาะสม 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า ครู บุคลากรบางส่วนยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษา สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ครู บุคลากรบางส่วนขาดการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ขาดความมั่นใจในตัวเอง ทำให้ไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าตัดสินใจ ไม่สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ ทำให้มีอุปสรรคในการดำเนินการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ (ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ, 2560: 98-99) และจากการทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ ประจำปีการศึกษา 2560 โดยการวิเคราะห์องค์กร พบว่า ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ ยังขาดระบบฟื้นฟูสมรรถภาพของเด็กพิการที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา เพื่อให้ตอบสนองต่อผู้มารับบริการทุกประเภทความพิการ การวิเคราะห์ปัญหาของเด็ก การประเมินความสามารถพื้นฐานยังไม่เป็นระบบตามขั้นตอนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) เท่าที่ควร (ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ 2560: 11-20)

จากข้อมูลและปัญหาดังกล่าว การที่จะพัฒนาศักยภาพผู้เรียนสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้นั้น ต้องอาศัยกระบวนการขั้นตอนตามกระบวนการของการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) ผู้วิจัยจึงได้มองเห็นถึงความสำคัญที่จะพัฒนาศักยภาพผู้เรียนได้นั้น ต้องอาศัยการขับเคลื่อนจากผู้บริหารลงไปสู่ผู้ปฏิบัติ โดยต้องมีรูปแบบกระบวนการที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมสามารถนำไปปฏิบัติได้ ดังนั้นจึงต้องการที่จะพัฒนารูปแบบในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ตามกระบวนการขั้นตอนของการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) ที่เหมาะสมกับบริบทศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อนำรูปแบบที่จะได้จากการศึกษานี้ ไปให้คณะครู บุคลากรใช้ในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละประเภทความพิการ

ผู้วิจัยในฐานะที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ จึงได้ทำการวิจัย เรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อให้ครู บุคลากรได้มีรูปแบบการบริหารระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการ

จำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ และสามารถนำรูปแบบไปปฏิบัติ ในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายเด็กที่มีความต้องการ จำเป็นพิเศษของจังหวัดศรีสะเกษได้รับการอย่างทั่วถึง ต่อเนื่อง ยั่งยืน สามารถดำรงชีวิตอย่างอิสระ และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. คำถามการวิจัย

ผู้วิจัยมีประเด็นคำถามการวิจัย ดังต่อไปนี้

2.1 ปัญหาการปฏิบัติการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการ จำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ อยู่ในระดับใด

2.2 รูปแบบการบริหารระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความ ต้องการจำเป็นพิเศษ ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ เป็นอย่างไร

2.3 ครู บุคลากร ผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ มีความพึงพอใจต่อรูปแบบ การบริหารระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ อยู่ในระดับใด

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ ไว้ดังนี้

3.1 เพื่อศึกษาปัญหาการปฏิบัติการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความ ต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ

3.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับ เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ

3.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครู บุคลากร ผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ต่อรูปแบบการบริหารระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ

4. ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัย เรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับ เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ ทำให้

4.1 ทราบระดับปัญหาการปฏิบัติการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ

4.2 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ มีรูปแบบการบริหารระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ ที่มีประสิทธิผล

4.3 ทราบระดับความพึงพอใจของครู บุคลากร ผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษต่อรูปแบบการบริหารระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ

5. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัย เรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ ในครั้งนี้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงกำหนดขอบเขตของการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

5.1 ระยะที่ 1 ศึกษาปัญหาการปฏิบัติการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ

5.1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

5.1.1.1 ประชากร คือ ครู บุคลากร ผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ ปีการศึกษา 2561 ประกอบด้วย ครู และบุคลากร จำนวน 94 คน และผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ จำนวน 580 คน รวมจำนวน 674 คน

5.1.1.2 กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (อ้างถึงในนวนลณี ประเสริฐสุข 2558: 60) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยใช้ความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม 5% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 251 คน จากนั้นทำการกำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างและทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ครู บุคลากร จำนวน 35 คน ผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ จำนวน 216 คน รวมทั้งสิ้น 251 คน

5.1.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

5.1.2.1 องค์กรประกอบของการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) มีทั้งหมด 7 องค์กรประกอบ ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไป การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา การประเมินความสามารถพื้นฐาน การจัดทำแผนการจัดการศึกษา

เฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) หรือการจัดทำแผนให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว (Individualized Family Service Plan: IFSP) การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม การประเมินความก้าวหน้า และการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ

5.1.2.2 ปัญหาในการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI)

5.1.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาของการดำเนินการศึกษาวิจัยในปีการศึกษา 2561 คือ ตั้งแต่เดือน มีนาคม พ.ศ. 2561 - เมษายน พ.ศ. 2562

5.1.4 ขอบเขตด้านตัวแปร

สภาพปัญหาการปฏิบัติการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ 7 ชั้นตอน ได้แก่ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไป 2) การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา 3) การประเมินความสามารถพื้นฐาน 4) การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และแผนให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว 5) การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม 6) การประเมินความก้าวหน้า 7) การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการส่งต่อ

5.2 ระยะเวลาที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ

5.2.1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการสัมภาษณ์เชิงลึกต้องเป็นครูศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ ที่มีประสบการณ์ในการทำงานที่ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป มีประสบการณ์ในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program : IEP) และมีประสบการณ์ในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

5.2.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

5.2.2.1 ผลสะท้อนจากการดำเนินงานของการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI)

5.2.2.2 วิธีการและแนวทางในการแก้ปัญหาในการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) จากการสัมภาษณ์

5.2.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาของการดำเนินการศึกษาวิจัยในปีการศึกษา 2561 คือ ตั้งแต่เดือน มีนาคม พ.ศ. 2561 - เมษายน พ.ศ. 2562

5.2.4 ขอบเขตด้านตัวแปร

สภาพปัญหาการปฏิบัติการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ

5.3 ระยะที่ 3 การตรวจสอบรูปแบบการบริหารระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ

5.3.1 กลุ่มเป้าหมาย ในการสนทนากลุ่มและตรวจสอบรูปแบบ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการสนทนากลุ่มและตรวจสอบรูปแบบ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป ทางด้านการบริหารการศึกษา ด้านการศึกษาพิเศษ ด้านการบริหารสถานศึกษา หรือมีประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษาพิเศษ ไม่น้อยกว่า 5 ปี ได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 คน

5.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

5.3.2.1 องค์ประกอบของรูปแบบ

5.3.2.2 องค์ประกอบของการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI)

5.3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาของการดำเนินการศึกษาวิจัยในปีการศึกษา 2561 คือ ตั้งแต่เดือน มีนาคม พ.ศ. 2561 - เมษายน พ.ศ. 2562

5.3.4 ขอบเขตด้านตัวแปร

รูปแบบการบริหารระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ

5.4 ระยะที่ 4 ทดลองใช้และศึกษาความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ

5.4.1 ทดลองใช้รูปแบบการบริหารระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ

5.4.1.1 กลุ่มเป้าหมายในการทดลองใช้รูปแบบ

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ เป็นเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ ปีการศึกษา 2562 จำนวน 597 คน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

5.4.1.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

5.4.1.2.1 การนำรูปแบบการบริหารระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ ไปใช้ตามคู่มือ

5.4.1.2.2 ผลการประเมินพัฒนาผู้เรียน ตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) และการพัฒนาผู้เรียนตามแผนให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว (Individual Family Services Plan: IFSP) ปีการศึกษา 2562

5.4.1.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาของการดำเนินการศึกษาวิจัยในปีการศึกษา 2562 คือ ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2562 - เมษายน พ.ศ. 2563

5.4.1.4 ขอบเขตด้านตัวแปร

รูปแบบการบริหารระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ

5.4.2 การศึกษาความพึงพอใจของครู บุคลากร ผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษต่อรูปแบบการบริหารระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ

5.4.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

5.4.2.1.1 ประชากร คือ ครู บุคลากร ผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ ปีการศึกษา 2562 ประกอบด้วย ครู บุคลากรศูนย์การศึกษาพิเศษ จำนวน 90 คน และผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ จำนวน 597 คน รวมจำนวน 687 คน

5.4.2.1.2 กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาด โดยใช้สูตรของ Taro Yamane (อ้างถึงในนวลฉวี ประเสริฐสุข 2558: 60) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยใช้ความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม 5% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 253 คน จากนั้นทำการกำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างและทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ครู บุคลากร จำนวน 33 คน ผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ จำนวน 220 คน รวมทั้งสิ้น 253 คน

5.4.2.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งประกอบด้วย

- 1) องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ
- 2) องค์ประกอบที่ 2 จุดมุ่งหมายของรูปแบบ
- 3) องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการของรูปแบบ ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติตามแผน ด้านการตรวจสอบ และด้านการปรับปรุง

5.4.2.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาของการดำเนินการศึกษาวิจัยในปีการศึกษา 2562 คือ ตั้งแต่เดือน มีนาคม พ.ศ. 2563 - เมษายน พ.ศ. 2563

5.4.2.4 ขอบเขตด้านตัวแปร

ความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดศรีสะเกษ

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้มีนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. การศึกษาปัญหาการปฏิบัติการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ หมายถึง การศึกษาระดับปัญหาการปฏิบัติการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไป 2) การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา 3) การประเมินความสามารถพื้นฐาน 4) การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และแผนให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว 5) การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม 6) การประเมินความก้าวหน้า 7) การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการส่งต่อ

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ หมายถึง กระบวนการพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย การจัดทำร่างรูปแบบฯ โดยการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและผลการศึกษาระดับของปัญหาตลอดจนการสัมภาษณ์เชิงลึก การตรวจสอบรูปแบบฯ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ และการทดลองใช้รูปแบบฯ

3. การศึกษาความพึงพอใจต่อรูปแบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ หมายถึง การทดลองใช้รูปแบบในปีการศึกษา 2562 และศึกษาความพึงพอใจของครู บุคลากร ผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ต่อรูปแบบการบริหารระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ

4. ระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม หมายถึง การให้บริการช่วยเหลือหรือฟื้นฟูสมรรถภาพของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ

ทันทีทันใด เพื่อเป็นการลดความรุนแรงของความพิการ และสามารถดำรงชีวิตหรือร่วมกิจกรรมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยมีกระบวนการของรูปแบบ 9 ขั้นตอน ดังนี้

4.1 ก่อนการให้บริการ หมายถึง การเตรียมการ การวางแผน การประชุม มอบหมายครูบุคลากร และสร้างเครือข่าย เตรียมเครื่องมือแบบเก็บข้อมูลต่าง ๆ สื่อ เทคโนโลยี สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้เข้ามาใช้บริการ และเมื่อเข้ามาสู่ระบบการให้ บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม และได้รับบริการอย่างถูกต้อง เหมาะสมและมีคุณภาพ

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล หมายถึง การรวบรวมข้อมูลของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและข้อมูลครอบครัว ในทุกด้านด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสอบถาม การซักประวัติ การสัมภาษณ์ เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลตามความจริงและเป็นปัจจุบัน

4.3 การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา หมายถึง การค้นหาความผิดปกติที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรม การแสดงออก ซึ่งจะเป็นการค้นหาความผิดปกติหรือมีความเสี่ยงที่จะเป็นเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษา ก่อนส่งแพทย์เพื่อตรวจวินิจฉัยต่อไป

4.4 การประเมินความสามารถพื้นฐาน หมายถึง การประเมินความสามารถในทักษะพื้นฐานทั้ง 6 ทักษะ ของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ได้แก่ ทักษะกล้ามเนื้อมัดใหญ่ ทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็ก ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ทักษะการรับรู้และการแสดงออกทางภาษา ทักษะทางสังคมและอารมณ์ และทักษะทางสติปัญญาหรือการเตรียมความพร้อมทางวิชาการ เพื่อให้ได้จุดเด่น/จุดด้อย เพื่อนำมาวางแผนการจัดการศึกษา และพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นเฉพาะบุคคล

4.5 การจัดทำแผนให้บริการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ หมายถึง การจัดทำ 1) แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) 2) แผนให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว (Individualized Family Service Plan: IFSP) 3) แผนการเปลี่ยนผ่านเฉพาะบุคคล (Individual Transition Plan: ITP)

4.6 การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม หมายถึง การปฏิบัติตามแผน ให้บริการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ที่กำหนดไว้โดยดำเนินการจัดกระบวนการเรียนการสอนด้วยกิจกรรม สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก เทคนิคและวิธีการสอนที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษ

4.7 การประเมินความก้าวหน้า หมายถึง การประเมินพัฒนาการความก้าวหน้าของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ตามแผนให้บริการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดย การตรวจสอบ ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนตามทักษะการเรียนรู้ 6 ทักษะพื้นฐาน และทักษะที่จำเป็นเฉพาะความพิการ

4.8 การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการส่งต่อ หมายถึง การดำเนินการ นิเทศ ติดตามให้คำแนะนำ ประเมินผลในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ รวมทั้งพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมในทุกทักษะเพื่อให้ได้รับการส่งต่อสู่ระบบการศึกษา

4.9 การรายงาน ติดตามหลังการให้บริการ หมายถึง การรายงานผลการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม และติดตามเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ หลังจากส่งต่อระบบการศึกษาหรือหน่วยงานอื่น ๆ และนำผลที่ได้ไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาในปีต่อไป รวมทั้งรายงานผลให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

5. เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ หมายถึง เด็กที่มีข้อจำกัดในการดำรงชีวิต การศึกษาที่แตกต่างไปจากเด็กทั่วไป ทั้งนี้เนื่องมาจากสภาพความบกพร่องทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ สติปัญญา ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการจัดการศึกษาพิเศษตามความต้องการจำเป็นเฉพาะบุคคล

6. ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ หมายถึง สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษานอกระบบหรือตามอัธยาศัยแก่ผู้พิการ ตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการจนตลอดชีวิต สังกัด สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

7. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดและเขตการศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

8. ครู บุคลากร หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานสอนและให้บริการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด และเขตการศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

9. ผู้ปกครอง หมายถึง บิดา มารดา ญาติ ผู้ดูแล ที่ถูกต้องตามกฎหมายของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด และเขตการศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

10. ความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ หมายถึง ระดับความรู้สึกหรือทัศนคติ ที่มีต่อรูปแบบการบริหารระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดศรีสะเกษ